

NHỮNG GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN THỂ CHẾ KINH TẾ THỊ TRƯỜNG ĐỊNH HƯỚNG XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

PGS, TS TRẦN VĂN PHÒNG*

Đại hội X của Đảng cùng với tổng kết 5 năm thực hiện Nghị quyết Đại hội IX và nhìn lại 20 năm đổi mới đã đi đến kết luận, để đi lên chủ nghĩa xã hội, chúng ta phải thực hiện nhiều giải pháp, nhưng trước hết phải tiếp tục hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN¹.

Để hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN, Đại hội X của Đảng chỉ rõ, phải thực hiện tốt những giải pháp sau:

1. Năm vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong nền kinh tế thị trường ở nước ta

Năm vững định hướng XHCN trong nền kinh tế thị trường ở nước ta theo tinh thần Đại hội X có nghĩa là phải thực hiện tốt 4 nhóm vấn đề chủ yếu.

Một là, thực hiện mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”; giải phóng mạnh mẽ và không ngừng phát triển sức sản xuất, nâng cao đời sống nhân dân; đẩy mạnh xóa đói, giảm nghèo khuyến khích mọi

người vươn lên làm giàu chính đáng, giúp đỡ người khác thoát nghèo và từng bước khá giả hơn². Nhóm vấn đề thứ nhất này cho thấy, nền kinh tế thị trường định hướng XHCN mà chúng ta xây dựng chỉ là công cụ để chúng ta thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh; nâng cao đời sống nhân dân. Điều này thể hiện bản chất XHCN của nền kinh tế thị trường định hướng XHCN mà Đảng và nhân dân ta đang thực hiện. Đây cũng chính là điểm khác biệt căn bản giữa nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta với các nền kinh tế thị trường khác. Rõ ràng, so với Đại hội IX, Đại hội X của Đảng mặc dù về bản chất của mục tiêu phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN là không đổi, nhưng đã có bước phát triển cụ thể hơn, sâu sắc hơn, đầy đủ hơn về mục tiêu của phát triển kinh tế thị trường định hướng XHCN. Bởi lẽ, Đại hội IX mới dừng ở những nét chung nhất: “Mục đích của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là phát triển lực lượng sản xuất, phát triển kinh tế để

* Học viện CT-HC Quốc gia Hồ Chí Minh

xây dựng cơ sở vật chất – kỹ thuật của chủ nghĩa xã hội, nâng cao đời sống nhân dân”³.

Hai là, phát triển nền kinh tế nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế, trong đó kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo; kinh tế nhà nước cùng với kinh tế tập thể ngày càng trở thành nền tảng vững chắc của nền kinh tế quốc dân⁴. Như vậy, nền kinh tế thị trường ở nước ta, một mặt phát huy sức mạnh của nhiều hình thức sở hữu, nhiều thành phần kinh tế, mặt khác để giữ vững được định hướng XHCN trong nền kinh tế nhiều thành phần thì kinh tế nhà nước phải giữ được vai trò chủ đạo trong nền kinh tế. Sự xác lập vai trò chủ đạo của kinh tế nhà nước là vấn đề có tính nguyên tắc để đảm bảo định hướng XHCN của nền kinh tế thị trường ở nước ta. Bởi lẽ, nếu kinh tế nhà nước không đóng được vai trò chủ đạo thì không có cơ sở vật chất để thực hiện tiến bộ xã hội và công bằng xã hội. Như vậy, không thể giữ vững được định hướng XHCN của sự phát triển kinh tế. Đồng thời, kinh tế nhà nước, cùng với kinh tế tập thể ngày càng phải trở thành nền tảng của nền kinh tế quốc dân. Có như vậy, chúng ta vừa phát huy được sức mạnh của kinh tế nhiều thành phần, vừa giữ vững được định hướng XHCN trong nền kinh tế nhiều thành phần này.

Ba là, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội ngay trong từng bước và từng chính sách phát triển; tăng trưởng kinh tế đi đôi với phát triển văn hóa, y tế, giáo dục..., giải quyết tốt các vấn đề xã hội vì mục tiêu phát triển con người. Thực hiện chế độ phân phối chủ yếu theo kết quả lao động, hiệu quả kinh tế, đồng thời theo mức đóng

góp vốn cùng các nguồn lực khác và thông qua phúc lợi xã hội⁵. Như vậy, để đảm bảo được định hướng XHCN trong nền kinh tế nhiều thành phần Đảng ta yêu cầu phải thực hiện tốt ngay từ đầu, trong từng bước đi, từng chính sách phát triển vấn đề công bằng và tiến bộ xã hội; gắn phát triển kinh tế với phát triển văn hóa, y tế, giáo dục; thực hiện công bằng trong phân phối. Một lần nữa, Đảng ta lại nhấn mạnh mục tiêu phát triển kinh tế nhiều thành phần là phục vụ con người, phát triển con người, trước hết là phục vụ người lao động, phát triển người lao động. Nếu phát triển kinh tế không vì con người thì đó không thể là nền kinh tế giữ vững định hướng XHCN. Đây chính là bản chất nhân đạo của nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta và đó cũng là điểm làm cho nền kinh tế thị trường ở nước ta khác với những nền kinh tế thị trường khác.

Bốn là, phát huy quyền làm chủ của nhân dân, bảo đảm vai trò quản lý, điều tiết nền kinh tế của Nhà nước pháp quyền XHCN dưới sự lãnh đạo của Đảng⁶. Như vậy, để bảo đảm định hướng XHCN trong nền kinh tế nhiều thành phần cùng với những giải pháp khác cần phát huy quyền làm chủ của nhân dân, phát huy vai trò quản lý có hiệu quả của Nhà nước và vai trò lãnh đạo của Đảng. Thiếu những nhân tố này, không thể bảo đảm được định hướng XHCN của nền kinh tế thị trường ở nước ta.

2. Nâng cao vai trò và hiệu lực quản lý của Nhà nước

Đại hội X của Đảng chỉ rõ, để nâng cao được vai trò và hiệu lực quản lý của Nhà nước đối với nền kinh tế thị trường định hướng

XHCN thì Nhà nước cần thực hiện tốt bảy chức năng cơ bản sau:

Một là, Nhà nước định hướng sự phát triển bằng các chiến lược quy hoạch, kế hoạch và cơ chế, chính sách trên cơ sở tôn trọng các nguyên tắc của thị trường⁷. Tất nhiên, Nhà nước phải đổi mới căn bản công tác quy hoạch, kế hoạch cho phù hợp kinh tế thị trường cũng như điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế. Rõ ràng, Đảng nhân mạnh Nhà nước không được buông lỏng quản lý nền kinh tế thị trường. Tất nhiên sự quản lý này phải dựa trên nguyên tắc của kinh tế thị trường, phù hợp điều kiện nước ta và điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế.

Hai là, Nhà nước tạo môi trường pháp lý và cơ chế, chính sách thuận lợi để phát huy các nguồn lực của xã hội cho phát triển; tạo điều kiện cho các chủ thể hoạt động kinh doanh bình đẳng, cạnh tranh lành mạnh, công khai, minh bạch, có trật tự, có kỷ cương⁸.

Ba là, Nhà nước hỗ trợ phát triển, xây dựng hệ thống kết cấu kinh tế – xã hội quan trọng, hệ thống an sinh xã hội⁹.

Bốn là, Nhà nước bảo đảm tính bền vững và tích cực của các cân đối kinh tế vĩ mô, hạn chế các rủi ro và tác động tiêu cực của cơ chế thị trường¹⁰.

Năm là, Nhà nước tác động đến thị trường chủ yếu thông qua cơ chế chính sách và các công cụ kinh tế. Đồng thời, Nhà nước có thể sử dụng những biện pháp cần thiết khi thị trường trong nước và thế giới có những biến động bất thường¹¹.

Sáu là, Nhà nước thực hiện sự quản lý bằng pháp luật; giảm tối đa sự can thiệp hành chính vào thị trường và hoạt động kinh doanh. Tách chức năng quản lý hành chính của Nhà nước

khỏi chức năng quản lý kinh doanh của doanh nghiệp, phát triển mạnh dịch vụ công cộng, v.v.¹².

Bảy là, Nhà nước tiếp tục đổi mới chính sách tài chính và tiền tệ, bảo đảm tính ổn định và sự phát triển bền vững của nền tài chính quốc gia¹³. Đồng thời Nhà nước phải phân định rõ chức năng, mối quan hệ giữa các cơ quan Nhà nước trong quản lý nhà nước về kinh tế và xã hội.

3. Phát triển đồng bộ và quản lý có hiệu quả sự vận hành các loại thị trường cơ bản theo cơ chế cạnh tranh lành mạnh¹⁴

Trên cơ sở tổng kết việc thực hiện Nghị quyết Đại hội IX, Đại hội X chỉ rõ, để phát triển đồng bộ và quản lý có hiệu quả các loại thị trường theo cơ chế cạnh tranh lành mạnh, trước hết chúng ta phải phát triển 5 thị trường sau:

Một là, phát triển thị trường hàng hóa và dịch vụ. Để làm tốt điều này, Nhà nước sẽ thu hẹp những lĩnh vực mà Nhà nước vẫn độc quyền kinh doanh, xóa bỏ độc quyền doanh nghiệp; đẩy mạnh tự do hàng hóa thương mại; nhanh chóng phát triển, hoàn thiện thị trường dịch vụ, nhất là những dịch vụ cao cấp.

Hai là, phát triển đồng bộ, hoàn chỉnh, vững chắc thị trường tài chính bao gồm cả thị trường vốn và thị trường tiền tệ. Để làm tốt điều này cần mở rộng, phát triển thị trường chứng khoán, xây dựng các ngân hàng thương mại nhà nước vững mạnh, từng bước mở cửa ngân hàng phù hợp lộ trình hội nhập kinh tế quốc tế.

Ba là, phát triển thị trường bất động sản. Phải làm cho đất đai thực sự trở thành nguồn vốn phát triển. Muốn vậy phải công khai, minh bạch, đồng thời tăng cường quản lý đất đai theo

pháp luật; hoàn thiện hệ thống pháp luật về kinh doanh bất động sản.

Bốn là, phát triển thị trường lao động như đa dạng hóa các hình thức giao dịch việc làm; phát triển hệ thống thông tin về thị trường lao động; đẩy mạnh xuất khẩu lao động; có chính sách nhập khẩu lao động có chất lượng cao ở những ngành cần cho đất nước; xây dựng, hoàn thiện hệ thống luật pháp về lao động và thị trường lao động, v.v..

Năm là, phát triển thị trường khoa học và công nghệ bằng cách từng bước đổi mới cơ chế, chính sách để những sản phẩm khoa học không phải kết quả nghiên cứu cơ bản, nghiên cứu phục vụ xây dựng đường lối, chiến lược, chính sách phát triển trở thành hàng hóa. Chuyển dần các tổ chức nghiên cứu và phát triển thuộc nhiều loại hình sở hữu sang hoạt động theo cơ chế doanh nghiệp, v.v..

4. Phát triển mạnh các thành phần kinh tế, các loại hình tổ chức sản xuất kinh doanh¹⁵

Đại hội X của Đảng chỉ rõ, trên cơ sở ba chế độ sở hữu (toàn dân, tập thể và tư nhân) sẽ hình thành nhiều hình thức sở hữu và 5 thành phần kinh tế cơ bản (kinh tế nhà nước; kinh tế tập thể; kinh tế tư nhân – cá thể, tiểu chủ, tư bản tư nhân; kinh tế tư bản nhà nước; kinh tế có vốn đầu tư nước ngoài). Các thành phần kinh tế này hoạt động theo pháp luật, là bộ phận hợp thành của nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta, bình đẳng trước pháp luật, cùng phát triển lâu dài, cùng hợp tác và cạnh tranh lành mạnh. Để phát triển mạnh các thành phần kinh tế, Đại hội X đề ra chủ trương: “Xóa bỏ mọi sự phân biệt đối xử theo hình thức sở hữu; Nhà nước chỉ thực hiện sự ưu đãi hoặc hỗ trợ phát

triển đối với một số ngành, lĩnh vực, sản phẩm; một số mục tiêu như xuất khẩu, tạo việc làm, xóa đói giảm nghèo, khắc phục rủi ro; một số địa bàn, các doanh nghiệp nhỏ và vừa”¹⁶. Đồng thời, Đại hội X cũng chủ trương thực hiện *chiến lược quốc gia về phát triển doanh nghiệp nhà nước* nhằm xây dựng một hệ thống doanh nghiệp Việt Nam nhiều về số lượng, mạnh về cạnh tranh, về thương hiệu, uy tín. Đặc biệt phải tiếp tục đổi mới, phát triển và nâng cao hiệu quả doanh nghiệp nhà nước bằng cách hoàn thiện cơ chế, chính sách để doanh nghiệp nhà nước thực sự hoạt động trong môi trường cạnh tranh lành mạnh, công khai, minh bạch, hiệu quả; chăm lo đào tạo đội ngũ quản trị giỏi cho doanh nghiệp nhà nước; đẩy mạnh cổ phần hóa doanh nghiệp nhà nước; hình thành một số tập đoàn kinh tế mạnh, v.v.. Cùng với phát triển doanh nghiệp nhà nước thì phải tiếp tục đổi mới, phát triển các loại hình kinh tế tập thể bằng cách phát triển mạnh các loại hình kinh tế tập thể đa dạng về hình thức sở hữu và hình thức tổ chức sản xuất, kinh doanh. Đồng thời tạo điều kiện phát triển mạnh các hộ kinh doanh cá thể, các loại hình doanh nghiệp tư nhân. Về vấn đề này, Đại hội X đã có bước tiến xa hơn các đại hội trước, khi cho rằng cần “Xóa bỏ mọi rào cản, tạo tâm lý xã hội và môi trường kinh doanh thuận lợi cho các loại hình doanh nghiệp của tư nhân phát triển không hạn chế quy mô trong mọi ngành nghề, lĩnh vực, kể cả các lĩnh vực sản xuất kinh doanh quan trọng của nền kinh tế mà pháp luật không cấm”¹⁷.

(Xem tiếp trang 39)

tiến hành cuộc tiến công giải phóng Sài Gòn - Gia Định bằng một loạt những trận đánh quyết liệt vào các căn cứ quân sự vòng ngoài của quân đội Sài Gòn, đồng thời không chế chặt đường bộ, đường thủy, đường không khóa chặt đường rút chạy của địch, thực hiện áp sát, bao vây Sài Gòn trên tất cả các hướng. Bộ Chính trị đôn đốc, chỉ đạo các ngành, các địa phương trong cả nước tập trung cố gắng cao nhất, đáp ứng mọi yêu cầu của chiến dịch, đồng thời chỉ thị cho quân dân đồng bằng Nam Bộ tranh thủ thời cơ, đẩy mạnh tiến công và nổi dậy, phối hợp với mặt trận Sài Gòn.

Sáng ngày 29-4, quân ta mở cuộc Tổng công kích vào Sài Gòn với tư tưởng tiến công mạnh mẽ nhất, giải phóng và chiếm lĩnh toàn bộ thành phố, tước vũ khí quân đội địch, giải tán chính quyền các cấp của địch, đập tan mọi sự kháng cự của chúng. Năm vững tinh thần chỉ đạo của Bộ Chính trị, quân và dân ta trên chiến trường đã biểu thị sự nhất trí rất cao trong hành động giành toàn thắng trong chiến dịch Hồ Chí Minh lịch sử giải phóng Sài Gòn- Gia Định, kết thúc thắng lợi sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước.

NHỮNG GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN THỂ CHẾ KINH TẾ THỊ TRƯỜNG...

(Tiếp theo trang 43)

Đại hội X cũng chủ trương thu hút mạnh nguồn lực của các nhà đầu tư nước ngoài cho phát triển kinh tế bằng cách cải thiện môi trường pháp lý, môi trường kinh tế, đa dạng hóa hình thức và cơ chế thu hút vốn đầu tư nước ngoài.

Thực hiện tốt 4 nhóm giải pháp trên, chúng ta sẽ từng bước hoàn thiện được thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN. Tại Đại hội IX, Đảng ta đã khẳng định, ở nước ta "*thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN được hình thành về cơ bản*"¹⁸. Như vậy là từ tổng kết việc thực hiện Nghị quyết Đại hội IX, Đại hội X đề ra nhiệm vụ tiếp tục hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN là hoàn toàn hợp logic. Điều này cũng chứng tỏ, Đại hội X của Đảng đánh dấu bước phát triển mới trên lĩnh vực lý luận về kinh tế thị trường định hướng XHCN.

1. Điện ngày 9-3-1975 của Tiền phương Bộ ở Mặt trận Tây Nguyên gửi Quân uỷ Trung ương và Bộ Chính trị (Lưu trữ tại Bộ Quốc phòng)

2. Điện ngày 21-2-1975 của Quân uỷ Trung ương gửi Bộ tư lệnh chiến dịch Tây Nguyên (Lưu trữ tại Bộ Quốc phòng).

1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17. Xem: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, CTQG, H, 2006, tr.25-77, 77, 77, 77-78, 78, 78, 78, 79, 79, 79, 79, 79, 80-82, 83-87, 84

17. Sdd, tr.86-87

3, 18. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, CTQG, H, 2001, tr. 86, 89.